

VGR Analys 2021:11– bilaga 1

Koncernkontoret

2021-04-13

Bilaga 1: Programmet för hållbar energi och bioinnovation 2017-2020

Innehåll

1. Inledning	3
1.1 Bakgrund.....	3
1.2 Syfte och mål	4
2. Genomförande.....	4
3. Måluppfyllelse och resultat.....	9

Figur- och tabellförteckning

Figur 1: Beslutade medel (tkr) 2017-2020 fördelade på insatsområden och nämnd	4
Figur 2: Förväntad medfinansiering (tkr) fördelat på medfinansierstyp i beslutade projekt 2017–2020.....	5
Figur 3: Västra Götalandsregionens medfinansiering per projektbeslut.....	5
Figur 4: Anser du att programformen är ett bra sätt att organisera insatser inom prioriterade områden? (N=14).....	8
Figur 5: Hur ser du på vägledningen från Västra Götalandsregionen i samband med... (N=14).....	8
Figur 6: Bedömer du att resultaten av ert projekt bidragit till programmets målsättning? (N=14).....	9
Figur 7: Hade ni genomfört projektet utan stöd från Västra Götalandsregionen? (N=14) ..	10
Figur 8: Uppfattar du att ert projekt nådde den förväntade målsättning som angavs i ansökan? (N=14).....	11
Figur 9: Inom vilket geografiskt område bedömer du att projektet gett resultat? (N=14)...	12
 Tabell 1: Utfall av VG2020-projektindikatorer i avslutade projekt som ingår i programmet	12

1. Inledning

Västra Götalandsregionens program för hållbar energi och bioinnovation 2017–2020 avser att stötta en hållbar utveckling av energisystemet, stötta utvecklingen av förnybara material samt verka för ett hållbart byggande och nyttjande av lokaler och bostäder. Programmet ska bidra till att nå det regionala målet om en fossiloberoende region samt omställningen till en bioekonomi. Programmet är antaget av regionutvecklingsnämnden (RUN) och miljönämnden (MN).

Kopplat till programmet finns en intern arbetsgrupp bestående av programansvarig och flera andra tjänstepersoner på avdelningarna FoUU och miljö. Därigenom sker vid behov en gemensam handläggning, samordnad lägesanalys och rapportering. Exempelvis gjordes enligt programansvarig en inventering av vad som saknades inför programperiodens avslutande år, som sedan förankrades hos politiken och ledde till en ökad fokusering av insatser. Intervjun har skett med programansvarig som kom in i programmet efter att det var framtaget och beslutat. Enkäten gick ut till 35 enskilda mottagare och av dessa var 8 inte leverbara. Antalet som svarade på enkäten var 14 (40%).

1.1 Bakgrund

Programmet handlar om att paketera de två styrkeområdena grön kemi och bioenergi. Energiprogrammet lyfts därför ha handlat om att samla ihop flera olika delar, som enligt programansvarig det finns en röd tråd mellan och där programmet möjliggör att detta kan förklaras.

Utvärdering av programmet energi 2013-2016

Inför programperioden 2017-2020 genomfördes en utvärdering¹ av det då aktuella Handlingsprogrammet för energi 2013-2016. Utvärderarna kom bland annat fram till att de då aktuella programmet hade stärkt VGR:s positionering inom området. Programmet var, som nu, finansierat av miljö- respektive regionutvecklingsnämnden och utvärderingen lyfte att handlingsprogrammet hade format ”naturliga utbyten av information” vilket ansågs ha stärkt den samlande kunskapen samt samsynen kring frågan. Programmet beskrevs även ha spelat en roll som utgångspunkt för VGR:s handläggare i dialogen med potentiella projektsökande och att det underlättat kategoriseringen av insatser inom VGR.

Utvärderingen lyfte att ”flera intervjuade pekar på hur man upplever en kraftsamling och en ökad tydlighet i regionen kring hållbar energi under de senaste åren” och detta kunde sannolikt vara ett resultat (om än inte det enda) av att det fanns ett handlingsprogram. Utvärderarna lyfte även att handlingsprogrammet innebar en resursmobilisering runt viktiga utmaningar. De insatser som drevs inom programmet visade på en god uppväxling av regionens satsade medel. Den enkät som gick ut i den aktuella utvärderingen visade att elva av nitton svarande angav att målsättningen helt hade uppnåtts. Endast en projektledare ansåg att målen för insatsen inte uppnåtts. Målen och indikatorerna i insatserna bedömdes som för trubbiga för att kunna konstatera om projekt och insatser inom åtgärdsområdena är tillräckliga för att på sikt nå det övergripande målet. Utifrån hur målen i handlingsprogrammet var formulerade bedömde utvärderarna de som uppnådda då det fanns insatser inom samtliga åtgärder.

¹ Handlingsprogrammen i genomförandet av Vision VGR och VGR 2020 (RUN 2016-01256). Genomförd av Kontigo AB på uppdrag av Västra Götalandsregionen.

1.2 Syfte och mål

I programmet lyfts att insatser som genomförs ska bidra till målen:

- utveckla Västra Götalands energisystem för ökad produktion från förnybara källor och effektivare energianvändning
- stärka innovationskraften genom att stimulera samverkan mellan näringsliv, forskning och offentlig sektor
- underlätta teknik och tjänsteutveckling som bidrar till minskad användning av fossil energi globalt

Där insatsområdena är:

- Förnybar elproduktion och smarta nät
- Förädling av bioråvara till material och energi
- Effektiv energianvändning i bostad och industri

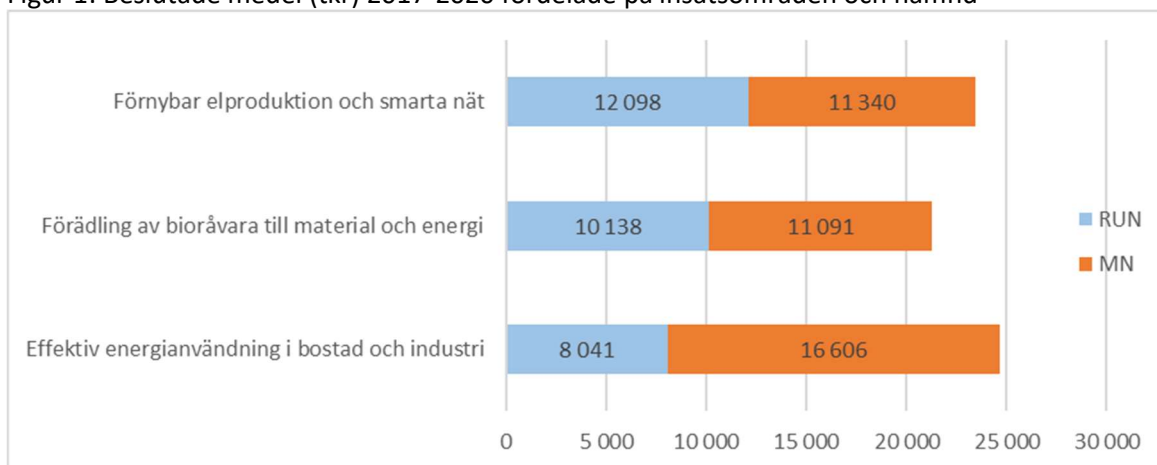
Enligt programansvarig har överlappningar med andra program har över tid förändrats i och med att inriktningen har förändrats. På senare tiden är det framförallt en tydlig överlappning mot transportprogrammet, utifrån att fokus har förflyttats från energi till elektrifiering samt att elnätet är tydligare nu. Bostäder och byggande har under perioden fasats ut, då detta område har gått från passivhus och energieffektivt byggande till att snarare diskutera byggmaterial och byggande av trä. Förändringarna som skett över tid handlar både om att omvärlden har ändrats men även att programmet kanske var något smalt utifrån den utvecklingen som skett. Biogas är en fråga som finns inom programmen för energi respektive transport.

2. Genomförande

Finansiering av projekt och verksamheter

Sammanlagt för perioden 2017-2020 har Västra Götalandsregionen medfinansierat 54 projekt om cirka 69 miljoner kronor. Den totala omslutningen uppgår till dryga 210 mnkr varav Västra Götalandsregionens andel uppgår till cirka 24 procent. Per december 2020 hade 14 av de 54 projekten avslutats.

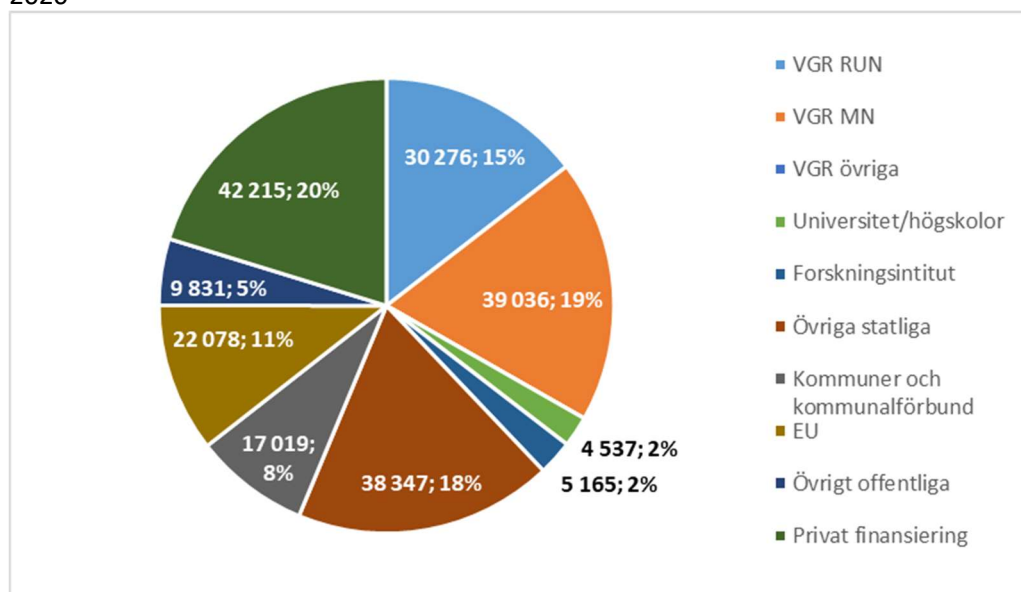
Figur 1: Beslutade medel (tkr) 2017-2020 fördelade på insatsområden och nämnd

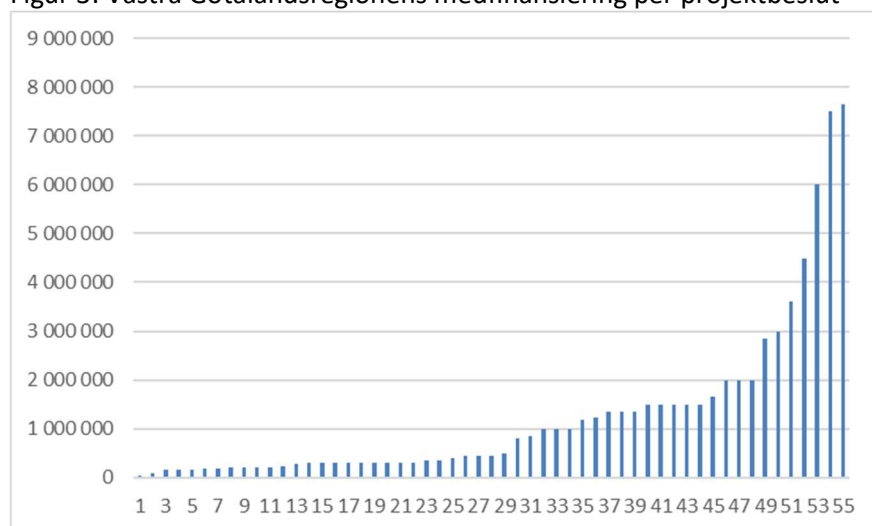
I figuren ovan framgår att det har varit en förhållandevis jämn fördelning av medel mellan de tre insatsområdena. Miljönämnden har medfinansierat insatser med cirka 39 mnkr och regionutvecklingsnämnden med cirka 30 mnkr.

Efter Västra Götalandsregionen är den till medel största finansiärstypen privat finansiering följt av övriga statliga. I figuren nedan återfinns vilken stor andel olika medfinansierstyper har i beslutade projekt.

Figur 2: Förväntad medfinansiering (tkr) fördelat på medfinansierstyp i beslutade projekt 2017–2020

Figur 3: Västra Götalandsregionens medfinansiering per projektbeslut

Utifrån VGR-medel är det två projekt som har fått över 7 mnkr. Det är *Trämanufaktur – tillverka i trä* vid Innovatum AB och *Klimatledande processindustri* vid Johanneberg Science Park. I genomsnitt för projekten ligger Västra Götalandsregionens medfinansiering på drygt 1,2 mnkr medan medianstorleken på VGR-stödet ligger runt 500 tkr.

Enligt programmet vänder man sig till akademi, institut, företag, science parks, offentliga parter och andra organisationer som samverkar och bidrar till en hållbar utveckling av

energisystem. Vidare vänder sig programmet även till de aktörer som bidrar till en ökad användning av träråvara i byggbranschen.

En genomgång av projektlistan visar att en stor mottagare av VGR-medel är Science Parks i form av Innovatum AB (20,1 mnkr) och JSP (15,1 mnkr). Om även Innovatum Progress inkluderas i Innovatum AB uppgår beviljade VGR-medel dit till 26,4 mnkr. I övrigt är stora mottagare forskningsinstitut (6,7 mnkr) fördelat på RISE (ca 5 mnkr) och IVL Svenska Miljöinstitutet (1,7 mnkr). Därefter har även universitet och högskolor erhållit medel (11,2 mnkr) där merparten har gått till Chalmers Tekniska högskola (11 mnkr). Vad gäller kommunalförbund och kommun har Mariestad (3 mnkr), Göteborgsregionens kommunalförbund (1,2 mnkr) och Kommunalförbundet i Skaraborg (0,3 mnkr) erhållit medel. Resterande medel (ca 5,5 mnkr) har gått till olika aktörer, bland annat Svinesundskommittén (1,2 mnkr), Chalmers Industriteknik (0,6 mnkr) och Dalslands Miljö- och energiförbund (1,2 mnkr).

I senaste rapporten för 2020 togs fyra verksamhetsbidrag upp utifrån att de bedöms kunna påverka målen i programmet. Det handlar om Energikontoret Väst, Agenda 2030 i Väst (tidigare GAME) och Johanneberg Science Park. Vidare tas en del² av verksamhetsbidraget till Innovatum AB med. För 2020 omfattar verksamhetsbidragen cirka 15,1 mnkr.

Kunskap om programmet

I enkäten ställs frågan om de känner till att det projekt som har beviljats medel varit en del av programmet för hållbar energi och bioinnovation. Det är lika många (36 procent vardera) som svarar nej på den frågan som de som svarar ja. Det är även nästan lika många (29 procent) som svarar delvis.

”Självklart. Jag skrev ansökan och hade dialogen med ...”

”Jag var inte helt säker på om det var inom ramen för programmet eller om det låg utanför.”

På frågan om man känner till programmet finns en tendens på övervikt på att man inte gör det. Av de nio som svarade på denna fråga svarade alla 3, 4 eller 5 på en skala 1-7 där 7 är har mycket god kännedom om programmet och dess innehåll. Flest angav 3.

Den viktigaste källan för att få kännedom om programmet anges i enkäten vara genom regionens handläggare. Av nio svarande var det sex som angav detta.

Programmet medför tydlighet och mandat

En viktig funktion med programmet är, enligt programansvarig, att paketera och kommunicera vad VGR prioriterar inom området hållbar energi och varför det är viktigt att satsa på. Genom programmet visar vi vad vi gör inom exempelvis biogas och vindkraft, vilket därigenom uppmuntrar aktörer att utarbeta projekt i enlighet med insatsområdena. En annan fördel med programmet är att det ger ansvarig tjänsteperson ett tydligt mandat att arbeta med frågorna och underlättar motiveringen av beslutsförslag. Med tanke på de många områden som ingår i det regionala utvecklingsansvaret är uppfattningen att vi behöver någon form av paketering och samtidigt undvika att arbeta i stuprör.

² Finansiering till inkubatorn ligger inom ramen för programmet entreprenörskap och nyföretagande.

”Det blir svårt att jobba externt som man inte har ett tydligt mandat. Att vara en förmedlande länk till en finansjär. Tar man bort de här mandatena så blir vår roll extremt mycket svårare.”

Programansvarig jämför med Vinnovas strategiska innovationsprogram (SIP) där det finns fler verktyg inom projektportföljen, från tidiga hypotesprövningar till stora tematiska utlysningar. Programansvarig sitter själv med i en styrgrupp som bedömer projektansökningar och påverkar inriktningen av Vinnovas satsningar på området.

När det gäller de projektägare som svarat på enkäten bedömer merparten att det faktum att projektet ingått i programmet för hållbar energi inte haft någon betydelse för projektets genomförande och/eller resultat. I kommentarerna kan dock utläsas att programmet anses ha påverkat hur insatsen formulerats, att tidigare målkonflikter kunnat undvikas samt att liknande projekt startats upp i andra kommunalförbund.

Samordningsfunktionen upplevs bidra till ett lärande

Ansvarig tjänsteperson beskriver att det till viss del finns en samverkan mellan projekt genom att VGR ser en helhet och därmed kan etablera kontakter och överföra slutsatser från ett projekt till ett annat.

Nästan hälften av respondenterna anger att de varit i dialog med andra projektägare inom samma program och i kommentarerna ges exempel på specifika sakfrågor där samverkan skett, såsom Agenda 2030 och återvinning. De flesta (två tredjedelar) har emellertid inte använt programmet för hållbar energi som en del i att sprida information om projektet.

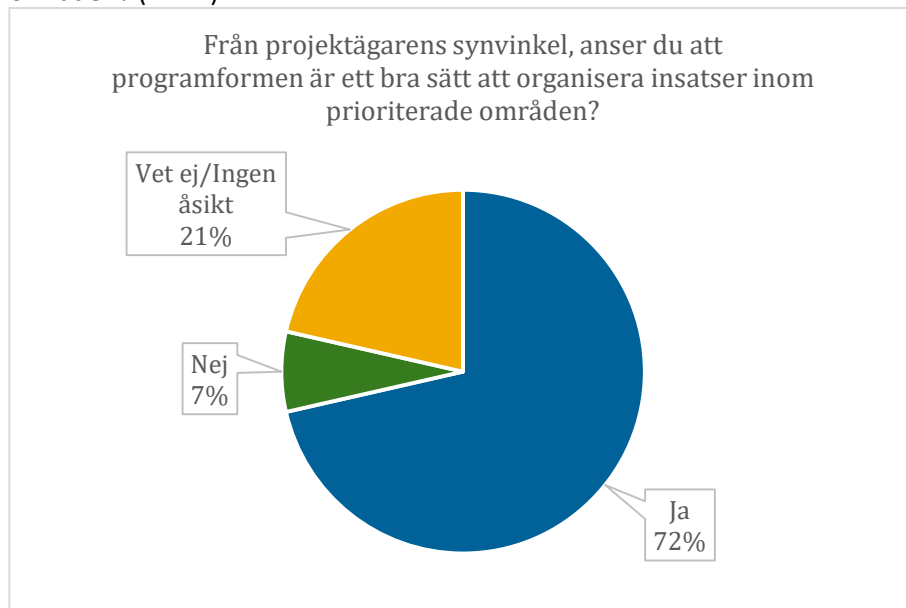
Dialog och test i framtida arbetssätt – projektägare nöjda med programformen

Programansvarig betonar att det framgent är viktigt att främja omställningskapaciteten i det innovationssystem som byggts upp. Vidare behöver vi vara medvetna om att vi arbetar med en tydlig fokusering inom vissa frågor och med en bredd i andra sammanhang. I framtida arbetssätt är det viktigt att vi undviker så kallad ”stuprörsisolering” och att vi vågar testa olika typer av verktyg för att arbeta med prioriterade insatsområden.

Merparten av de svarande anser att programformen är ett bra sätt att organisera insatser inom prioriterade områden. En respondent beskriver emellertid att det som sökande upplevs förvirrande med olika program och att det är svårt att utläsa vad som prioriteras.

”Går säkert att göra mer tydligt och konkret utan att för den skull missa innovativa idéer och vara flexibel för nya saker som kommer upp under perioden.”

Figur 4: Anser du att programformen är ett bra sätt att organisera insatser inom prioriterade områden? (N=14)

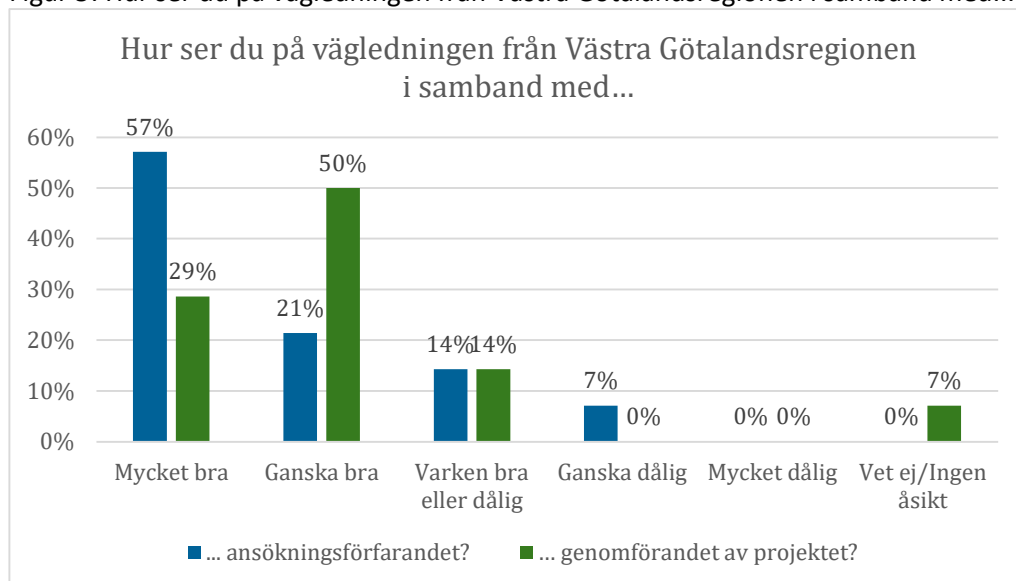

Hög nöjdhet i kontakten med Västra Götalandsregionen

Sammantaget visar enkätsvaren på en relativt hög nöjdhet med ansöknings- och rapporteringsprocessen. Dock ges en del kommentarer om att blanketterna är komplicerade och att tydligare riktlinjer om vad som gäller behövs, då det varit olika anvisningar på hemsida och i blankett. Ett par respondenter lyfter att det vore smidigare med ett digitalt tillvägagångssätt och en annan menar att det vore fördelaktigt med ett mailutskick till projektägare när det är dags att rapportera.

”Svårt att veta avgränsningen mellan de olika ansökningsområdena. Här var handledaren till stor och avgörande hjälp.”

Figur 5: Hur ser du på vägledningen från Västra Götalandsregionen i samband med... (N=14)

Vägledningen från Västra Götalandsregionen i samband med ansökan och projektredovisning får överlag ett bra betyg av projektägarna. Jämförelsevis är det en något

högre nöjdhet med vägledningen vid ansökan än vid rapportering. Återigen lyfts kontakterna med handläggaren fram som positivt och väl fungerande. Likväl är det en del som beskriver att blanketterna är komplicerade och svåra att hitta på hemsidan. Någon menar att processen om att söka medel kan vara tydligare, att det är oklart hur urvalet av projekten går till.

3. Måluppfyllelse och resultat

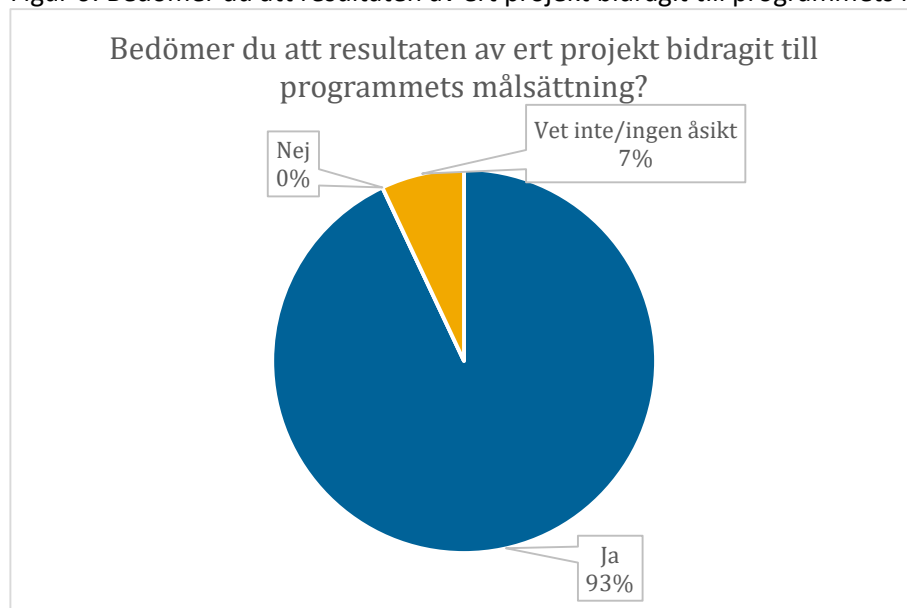
Målen är i form av inriktningsmål som anger att programmet ska bidra till dessa inom de tre insatsområdena *förnybar elproduktion och smarta nät, förädling av bioråvara till material och energi samt effektiv energianvändning i bostad och industri.*

En förflyttning mot målen har gjorts

Genom att programmet har allmänt hållna mål så blir man aldrig klar, men enligt programansvarig finns det projekt som har gjort en förflyttning.

På enkätfrågan om projektägarna bedömer att resultaten av projektet bidragit till programmets målsättning är det i princip alla som svarar ja på frågan.

Figur 6: Bedömer du att resultaten av ert projekt bidragit till programmets målsättning? (N=14)

Obalans mellan områdena – handlar det om aktörer?

Enligt programansvarig hade det varit önskvärt med en större balans mellan de olika insatsområdena. En orsak till en viss obalans är att det inte finns någon tydlig Science Park som kan driva insatser inom energiområdet. Utöver avsaknaden av en aktör har det även varit många kända projektägare som fortsatt att söka. Nya aktörer och projekt som skulle kunna söka nås inte alltid. Varför det är så är enligt programansvarig osäkert, men det kan antingen handla om att man inte känner till regionen som en aktör med medel och att nå ut med den informationen hade krävt mer interna resurser, eller att de inte behöver regionens medel. Inom energiområdet finns sökbara nationella medel från Energimyndigheten vilket också kan bidra till ett lägre söktryck på regional nivå.

Sedan ett par år tillbaka har Innovatum (tillsammans med JSP) gått in som en aktör inom energiområdet. Detta sedan bland annat det regionala energikontoret fått en ny hemvist.

Inom området byggnation har det varit ett stort intresse som kopplar an till kontakter med Johanneberg Science Park (JSP).

Programmet har inte prövat utlysningar som kunde ha synliggjort programmets insatsområden mer men enligt programansvarig har det inte funnits tillräckliga resurser för det. Den framgångsfaktor som annars finns för programmet är hur vi har byggt vårt system och vad vi har för resurser internt.

Att ligga i framkant och driva på

Det sista året har man prioriterat och lagt en hel del personella resurser på att aktivt se vilken aktör som kan ta ansvar för att driva på inom elnätet som är ett relativt nytt område i relation till de övriga. Det är en fråga som i början av programperioden inte var aktuell men som över tid har aktualiserats än mer och har krävt en mobilisering. Även här handlar det enligt programansvarig om att hitta en neutral part som kan samla aktörer och driva området framåt, till exempel en science park, branschorganisation eller liknande.

Andra arbeten som lyfts i de årliga uppföljningarna som insatser utöver projektmedel är bland annat olika samverkansprocesser med länsstyrelsen, kommunalförbund, kommuner och andra aktörer. Det handlar bland annat om samverkan inom olika sakområden, som till exempel biogas eller i mer övergripande processer som miljömåls- och klimatstrategiarbetet. Även om programmet inte adresserar regionens interna utvecklingsarbete har man enligt uppgift även stöttat detta arbete, till exempel kopplat till en intern solesplan och att få till fler biobaserade material inom vården.

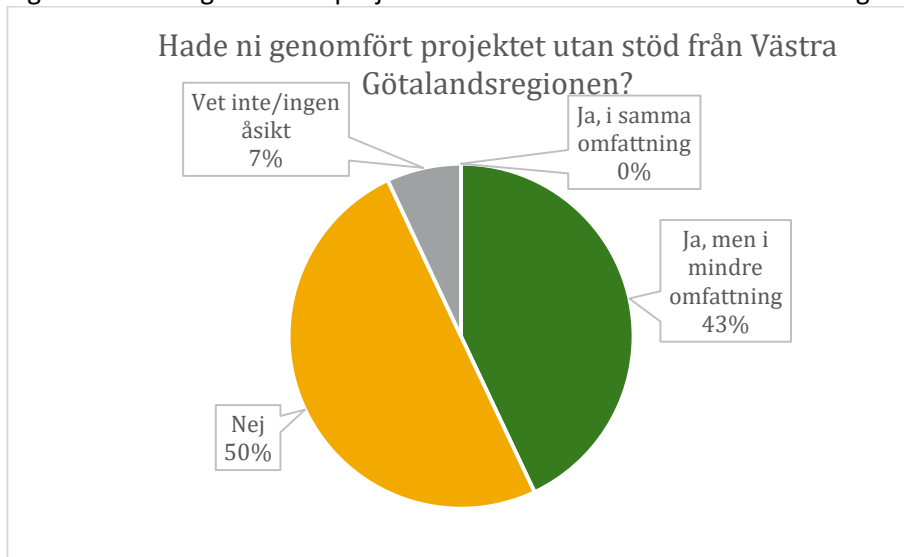
Skulle satsningar genomförts även utan stöd?

Av de 14 som svarade är det hälften som svarar att de inte hade kunnat genomföra projektet utan stöd. Nästan lika många svarar dock att de skulle ha genomfört det men i mindre omfattning. Här lyfts bland annat att medlen har inneburit en större kraft:

”en motfinansiering finns från nationellt håll men den medger inte en sådan kraftsamling som regionens pengar har gett möjlighet till.”

”Stödet har varit enormt värdefullt. Vi hade sannolikt inte haft en fungerande samverkansarena ... utan stöd från VGR.”

Figur 7: Hade ni genomfört projektet utan stöd från Västra Götalandsregionen? (N=14)

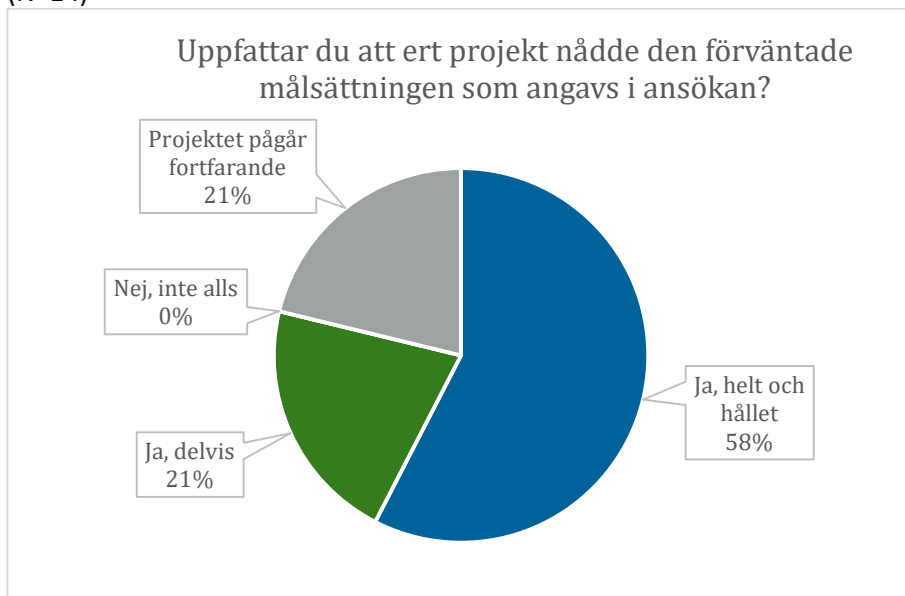
Bestående resultat – men det är utvecklingsprojekt

Ett bestående resultat som lyfts fram av programansvarig är processen runt Vinnväxtsatsningen *Klimatledande processindustri*³. Fokus har bland annat varit på att få med klimatfrågan, vilket resulterat i en tydlig förflyttning. Genom att regionen ställde krav på målsättning så ”puttade vi dem lite fortare framåt”. Det har handlat om att spetsa till vad de vill uppnå och då har arbetet tagit fart.

Vad regionens medfinansiering skapar är enligt programansvarig en möjlighet att tidigarelägga initiativ. Ibland blir det kanske inte någon större förändring eller så testas något som inte leder någonstans men även detta anges skapa en typ av lärande.

Av de projektägare som svarat på enkäten anger alla utom tre att projektet helt och hållet eller delvis nått sin förväntade målsättning enligt ansökan.

Figur 8: Uppfattar du att ert projekt nådde den förväntade målsättningen som angavs i ansökan? (N=14)

Merparten anser att projektet har bidragit till långsiktiga och bärkraftiga effekter. Av 14 svarande svarade 71 procent ja på frågan och resten vet inte/har ingen åsikt. Ett fåtal motiverar sitt svar och flera av dessa lyfter att de har pågående projekt. Exempel på resultat som lyfts är till exempel:

”flera företag börjat använda återvunnen plats i sina produkter”

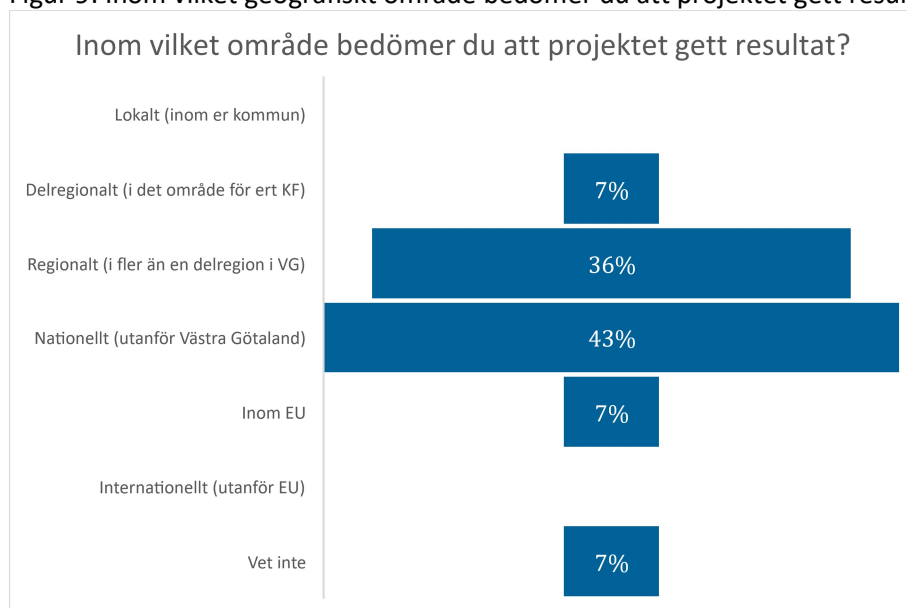
”omställning mot mer cirkulär bygg och fastighetssektor”.

Regional och nationell påverkan

På frågan om geografisk spridning fick respondenterna endast ange ett alternativ. Som framgår i figuren nedan är det två alternativ, nationellt och regionalt, som framförallt markerades.

³ Tidigare Västsvenska kemi- och materialklustret.

Figur 9: Inom vilket geografiskt område bedömer du att projektet gett resultat? (N=14)

Paketera ”det goda samhället”

De insatsområden som finns bedöms fortfarande som aktuella för området, även om de förändrats över tid. En fråga som enligt programansvarig saknas och som kan behöva få plats är samhällsbyggnad utifrån ”det goda livet”. Där är bedömningen att regionen inte varit så aktiv utan lämnat mycket till kommun och kommunalförbund. Vilken roll regionen ska ta är något som behöver diskuteras utifrån om regionen ska engagera sig i hur man bygger ett samhälle där frågor som boende, pendling och kollektivtrafik ingår. Det skulle kunna handla om att paketera ”det goda samhället”.

Resultat kopplat till Biogas Väst – en viktig kunskapsnod

Under 2020 utvärderades Biogas Väst t⁴ som är en satsning med bäring på programmet. Slutsatser som lyfts är att intressenterna bland annat uppfattar satsningen som en kunskapsnod och att de är ett viktigt forum ”för att träffa nya aktörer inom biogasområdet”. Genom bland annat nyhetsbrev och kunskapsseminarium bidrar verksamheten till att uppdatera bilden av biogasområdet. Likaså bidrar de med omvärldsbevakning, tillgång till statistik och företagskontakter.

Indikatorutfall

Tabellen nedan visar utfall i de 14 projekten som per december 2020 var avslutade.

Tabell 1: Utfall av VG2020-projektindikatorer i avslutade projekt som ingår i programmet

Indikatorer	Förväntat resultat			Utfall		
	Kvinnor	Män	Totalt*	Kvinnor	Män	Totalt*
Antal individer i entreprenörsfrämjande aktiviteter	20	20	40	10	40	50

⁴ Utvärdering av Biogas Väst (VRG Analys 2020:45). Genomförd av WSP på uppdrag av Västra Götalandsregionen.

Antal privata och/eller offentliga företag och organisationer som samverkar			27	3	3	32
Antal organisationer och företag som deltar i internationella FoI-program			18			26
Antal nya nätverk eller samarbetsprojekt			14			14
Antal företag som utvecklar produkter			20	11	22	33
Antal företag som genomfört miljöförbättrande insatser			12			12
Antal affärsmodeller			2			1
Antal nya metoder, verktyg och arbetssätt			4			3
Antal företag och organisationer i kompetenshöjande aktiviteter			149	63	73	339

* I totalen ingår även de utfall som inte fördelats på kvinnor/män.

Merparten av indikatorer har ett högre utfall jämfört med förväntat resultat. I vissa fall klart högre, som till exempel *Antal företag som utvecklar produkter* och *Antal företag och organisationer i kompetenshöjande aktiviteter*. Endast ett par indikatorer har ett lägre utfall.